

УДК 342.9

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

О. М. Соловійова,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права,
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

Анотація: У статті розглянуто основні принципи адміністративної процедури. Проведено аналіз змістовного наповнення окремих принципів адміністративної процедури та проблеми їх визначення.

Ключові слова: взаємовідносини суб'єктів владних повноважень з приватними особами, адміністративна процедура, принципи адміністративної процедури, адміністративні послуги, публічна влада.

Аннотация: В статье рассмотрены основные принципы административной процедуры. Проанализировано содержательное наполнение отдельных принципов административной процедуры и проблемы их определения.

Ключевые слова: взаимоотношения субъектов властных полномочий с частными лицами, административная процедура, принципы административной процедуры, административные услуги, публичная власть.

Summary: This article discusses the basic principles of administrative procedure. Analyzed the substantive content of individual principles of administrative procedures and problems in their definition.

Key words: interaction with the subjects of power by private persons, the administrative procedure, the principles of administrative procedure, administrative services, public power.

В умовах побудови в Україні правової демократичної держави особливого значення набувають питання захисту прав, свобод і законних інтересів громадян у відносинах з державними органами й органами місцевого самоврядування. Це в свою чергу вимагає радикальної зміни пріоритетів у державній діяльності й принципів та форм відносин між владою і приватними (фізичними та юридичними) особами. На сучасному етапі труднощами на шляху реалізації конституційних прав громадян залишаються суперечливість та неузгодженість законодавства, ускладненість адміністративних процедур, прояви бюрократизму, а також корупція в органах державної влади і органах місцевого самоврядування. Тому питання правового регулювання взаємовідносин суб'єктів владних повноважень з приватними особами, а особливо питання запровадження у правозастосовну діяльність цих органів сучасних принципів права набувають особливої актуальності та привертають дедалі більше уваги як з боку науковців, так і практичних працівників.

Різні аспекти взаємовідносин владних суб'єктів з приватними особами були і залишаються предметом наукового інтересу провідних учених-адміністративістів в Україні: В. Авер'янова, Ю. Битяка, І. Голосніченка, І. Коліушка, Н. Нижник, А. Селіванова, М. Тищенко, Ю. Шемшученка, В. Шкарупи.

Поряд з цим проблеми реалізації принципів адміністративних процедур певною мірою залишаються поза увагою правознавців, не рахуючи досить незначної кількості праць, присвячених цьому питанню [1-3].

Мета цієї статті полягає в аналізі нормативно-правових актів та наукової літератури щодо визначення основних принципів взаємовідносин органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування з приватними особами. Відповідно до зазначеної мети досліджується змістове наповнення окремих принципів адміністративної процедури та проблеми їх визначення.

Сьогодні більшість нормативних актів, якими передбачається право громадян України на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також деякі процедурні питання розгляду таких звернень не регулюються законодавством взагалі, або ж регулюються підзаконними нормативно-правовими актами. У більшості випадків такі правові акти, за словами Міністра юстиції України О. Лавриновича, не відповідають стандартам законодавства Європейського Союзу, а тому потребують перегляду або прийняття якісно нового правового акту, який би не лише закріплював основні принципи адміністративної процедури, а й реально забезпечував би їх застосування [4]. Таким загальним нормативно-правовим актом, який встановить принципи взаємовідносин між органами публічної влади з одного боку й фізичними і юридичними особами – з іншого

може стати Адміністративно-процедурний кодекс, проект якого був ухвалений 25 травня поточного року на засіданні уряду.

Проект Адміністративно-процедурного кодексу (далі – Проект) [5] поряд із традиційними принципами адміністративного процесу (законність, гласність) закріплює принципи, що є новими для національної правотворчості та правозастосовної практики, такі як верховенство права, використання повноважень з належною метою; обґрунтованість; безсторонність адміністративного органу; добросовісність; розсудливість; пропорційність; своєчасність і розумний строк; ефективність; презумпція правомірності дій і вимог особи та ін. Саме принципи є тим підґрунтям, яке дозволить захистити права і законні інтереси особи у відносинах з державою, сприятиме обмеженню проявів бюрократизму, свавілля та корупції з боку службовців, підвищить ефективність роботи органів влади. Зупинимось на характеристиках окремих принципів, закріплених у Проекті.

Основоположним з усієї сукупності принципів у сфері застосування адміністративної процедури є принцип верховенства права, який доцільно тлумачити як принцип функціонування держави, що означає забезпечення, по-перше, пріоритетності прав людини перед будь-якими іншими цінностями демократичної, соціальної, правової держави; по-друге, безумовного підпорядкування діяльності всіх без винятку державних інституцій та посадових осіб вимогам реалізації та захисту зазначених прав [6, с. 73]. Конституція України не дає визначення цього принципу, в ній лише зазначено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права (ч. 1 ст. 8) [7]. Уперше на законодавчому рівні цей принцип було розкрито у тексті Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС) як такий, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави (ч. 1 ст. 8) [8]. Але проблема полягає в тому, що він і досі залишається на папері, оскільки реальних можливостей для його втілення у діяльність адміністративних судів у КАС не передбачено. До сьогодні в Україні не склалося усталеної судової практики правового застосування принципу верховенства права. Тому не виникає сумніву щодо потреби розвитку критеріїв дотримання принципу верховенства права, в тому числі їх нормативно-правового опосередкування у чинному законодавстві України. З'ясувати загальні положення цього принципу допоможуть рішення

Конституційного Суду України [9-10]. Так, відповідно до розуміння Конституційного Суду України одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Але право не можна ототожнювати із законом, який іноді буває і несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Саме справедливість розглядають як властивість права, виражену у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення.

Отже, вирішуючи конкретно-індивідуальну справу, орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, керуючись зазначеним принципом, має розглядати право не як закон чи систему нормативних актів, а як втілення справедливості. А тому рішення адміністративного органу в адміністративній справі має бути справедливим.

Складовою частиною принципу верховенства права та його необхідною вимогою є принцип пропорційності, про що неодноразово зазначали науковці [11, с. 48]. Уперше визначення принципу пропорційності виникло в діяльності Конституційного Суду ФРН, який пов'язує його з можливістю обмеження основних прав приватних осіб державними органами, що може мати місце лише у випадку переслідування абсолютного публічного інтересу. Подальший свій розвиток як принцип права принцип пропорційності отримав у практиці Європейського суду з прав людини, та зводиться до того, що дії та рішення Європейського Союзу повинні бути своєчасними й необхідними, спрямованими на досягнення мети Союзу, а спричинені цими діями або рішеннями негативні наслідки не можуть виходити за межі рівня, необхідного для досягнення поставленої мети [12]. Детальне розроблення Європейським судом з прав людини принципу пропорційності сприяло закріпленню його у більшості систем європейського адміністративного права. Так, принцип пропорційності міститься в Основному законі ФРН [13], Декларації прав людини і громадянина Франції [14], Конституції Російської Федерації [15]. Що стосується Конституції України, то у ній принцип пропорційності отримав опосередковане відображення, а саме в можливості обмеження прав людини і громадянина в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання

заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Також на цей принцип можна знайти посилання в окремих рішеннях Конституційного суду [9].

Метою застосування принципу пропорційності є недопущення обмеження основних прав і свобод людини та громадянина та необмеженого панування державного інтересу над інтересом окремої особи. Саме тому принцип пропорційності одержав своє закріплення у Проекті, як обов'язок адміністративного органу під час вирішення адміністративної справи зберігати баланс між цілями та завданнями, на досягнення яких спрямований адміністративний акт, і будь-якими можливими негативними наслідками для прав, свобод та інтересів особи, які можуть настати в результаті прийняття адміністративного акту. Таким чином, суворе дотримання закону буде протизаконним, якщо призводитиме до такого негативного результату, що законом не передбачений [16].

Наступним принципом Проект визначає використання адміністративним органом своїх повноважень з метою, з якою такі повноваження надано. Мета становить собою бажаний результат управління і визначає тим самим напрямки діяльності того чи іншого органу. Вона потребує єдності завдань і функцій, які покладаються перед конкретним органом, що отримує свій вираз у закріпленні їх у нормативних актах. Визначення мети діяльності того чи іншого органу залежить від рівня ієрархії в системі органів публічної влади; специфіки галузі чи сфери управління; економічної, соціальної, демографічної ситуації регіону і т. ін. Але, на нашу думку, вся діяльність органів публічної влади повинна здійснюватися з єдиною метою – підвищити якість життя населення та його довіри до влади шляхом реалізації соціально-економічних перетворень і створення сприятливих умов для розвитку особистості. Саме реалізація повноважень з метою, з якою такі повноваження надано в реальному житті, виступає критерієм ефективності виконання органом публічної влади покладених на нього функцій і завдань.

Принцип безсторонності адміністративної процедури зводиться до того, що під час вирішення адміністративної справи не допускається будь-яка несправедлива заінтересованість адміністративного органу в результатах такого розгляду. Це означає, що посадова особа, уповноважена розглядати індивідуальну справу, не повинна виявляти

будь-яку упередженість або особисті переконання, а також свідчить про відсутність можливості будь-якого правомірного сумніву щодо безсторонності і незалежності такого органу. Гарантією реалізації цього принципу є передбачений Проектом обов'язок посадової чи службової особи заявити самовідведення, якщо вона має або може мати особисту, пряму чи опосередковану (непряму) заінтересованість у результатах розгляду та/або вирішення адміністративної справи або за наявності інших обставин, які викликають або можуть викликати сумнів у неупередженості адміністративного органу. Принцип безсторонності прийняття рішення є одним з основних принципів здійснення судової влади й закріплюється Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) [17], а його перенесення до сфери адміністративних процедур є ще однією з гарантій дотримання прав та законних інтересів приватних осіб у відносинах з органами держави та органами місцевого самоврядування.

Наступним принципом Проект визначає принцип добросовісності. Категорія добросовісності найбільш часто стає предметом досліджень у сфері цивільного та міжнародного приватного права. Так, Цивільний кодекс України визнав добросовісність, справедливість та розумність загальними засадами цивільного законодавства (п. 6 ст. 3) [18]. Принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань закріплений у Статуті ООН, преамбула якого підкреслює рішучість членів ООН створити умови, за яких будуть дотримуватися справедливості та поваги до зобов'язань, визначених у міжнародних договорах та інших джерелах міжнародного права [19]. Але на сьогоднішній день можна відзначити проникнення концепції добросовісності і в деякі галузі публічного права. Так, російський дослідник Д. Щокін вказує на те, що добросовісність має бути закріплена в податковому праві як презумпція поведінки платників податків [20]. Перенесення принципу добросовісності з приватної сфери до сфери публічних відносин та його закріплення в Проекті свідчить про перехід на якісно новий рівень правового регулювання відносин органів публічної влади з приватними особами. Принцип добросовісності означає з одного боку обов'язок адміністративного органу під час вирішення адміністративної справи діяти відповідно до загальнозстановлених норм моралі та права, не допускати зловживання владою, не порушувати права та свободи осіб, що беруть участь у справі, прийняти рішення по справі, враховуючи як загальносуспільні так й індивідуальні інтереси. З іншого боку,

зазначений принцип покладає обов'язок на фізичних і юридичних осіб під час розгляду адміністративної справи добросовісно виконувати вимоги та користуватися правами, закріпленими законодавством. Зловживання своїми правами, що призводить до порушення прав та законних інтересів осіб в адміністративній справі, суперечить принципу добросовісності. Принцип добросовісності нерозривно пов'язаний зі справедливістю та демократизмом у відносинах приватних осіб з органами публічної влади і опосередковано впливає на ефективність правового регулювання зазначеної сфери.

Принцип розсудливості також отримав своє закріплення у Проекті та означає, що адміністративний орган, здійснюючи адміністративне провадження та приймаючи адміністративний акт, повинен діяти, керуючись законами логіки, здоровим глуздом та загальноприйнятими нормами моралі. При цьому розсудливість не передбачає незаконності, а передбачає те, що рішення або дії мають бути розумними та обґрунтованими, не суперечити здоровому глузду [21, с. 158]. Рішення, прийняті на власний розсуд, – це рішення, для прийняття яких відповідальній особі залишено певний вибір у межах правових норм [16]. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування здійснюють свої повноваження на підставі норм Конституції та законів України. Однак наперед не завжди можна передбачити абсолютно всіх обставин, які можуть виникнути в будь-яких ситуаціях у майбутньому, власне цим і обумовлено надання свободи органам публічної влади при виконанні чи застосуванні ними норм права. У радянській науці адміністративного права майже не використовувалося поняття адміністративного розсуду. Мова переважно йшла про підзаконну діяльність органів управління і посадових осіб та укріплення законності, що означало їх жорстку пов'язаність нормами законів і нормативно-правових актів органів вищого рівня [22, с. 62–111]. У німецькому законодавстві розсуд означає доцільність, виправданість дій управління в кожному окремому випадку. Якщо орган управління наділений повноваженнями для застосування розсуду, тоді він керується не лише основоположними та однозначними правовими приписами, а й має певну свободу дій з метою досягнення повної справедливості у прийнятті рішення з урахуванням конкретних обставин [23, с. 55]. Дійсно, в демократичній правовій державі взагалі не можна вести мову про вільний розсуд поза правом. Навіть у випадках, коли норма наділяє орган влади певною свободою дій, то такі дії повинні відповідати

загальнообов'язковим нормам, закріпленим у них принципам та цінностям.

Ще одним принципом Проект визначає своєчасність та розумний строк здійснення адміністративної процедури. Так, адміністративна справа вирішується своєчасно, тобто до настання обставин, за яких втрачається сенс у прийнятті адміністративного акту. У деяких випадках Проект встановлює конкретні строки, протягом яких повинні бути виконані ті чи інші процесуальні дії. Так, наприклад строк відповіді на інформаційні запити не повинен перевищувати 10 днів, вирішення адміністративної справи у випадку її слухання – 30 днів після надходження заяви, у випадку проведення слухання – 45 днів. Але за загальним правилом адміністративна справа вирішується негайно (невідкладно), якщо таке вирішення не потребує невиправданих витрат часу та інших ресурсів, а також не перешкоджає прийняттю законного та обґрунтованого рішення. Таким чином, адміністративний орган під час вирішення справи обмежується «розумним» часом, тобто найкоротшим строком, достатнім для її вирішення.

Взагалі принципи своєчасності та «розумного» строку характерні для вирішення справи у судовому порядку і найбільш детально розроблені в практиці Європейського суду з прав людини. У законодавстві України обмеження термінів вирішення справи «розумним» строком вперше виникло в Цивільному процесуальному кодексі та Кодексі адміністративного судочинства. Перенесення зазначеного принципу зі сфери судового процесу до сфери діяльності органів публічної влади під час здійснення адміністративної процедури є позитивною тенденцією, що відповідає сучасним реаліям розвитку управлінської системи та наближає її до міжнародних стандартів. Адже діяльність адміністративних органів в Україні викликає низку критичних зауважень, пов'язаних з корупцією у сфері державної служби, низькою ефективністю та недостатньою професійністю службовців, несвоєчасним оформленням документів й іншими негативними проявами. Недотримання строків розгляду справ не лише порушує права особи на захист, а й формує в неї негативне ставлення до органів публічної влади, що в подальшому може призвести до погіршення іміджу всієї країни. У зв'язку з цим першочерговим завданням є вдосконалення або навіть спрощення адміністративних процедур та їх адаптація до європейських стандартів. Таким чином, принцип своєчасності та «розумного» строку є правовою вимогою, що забезпечує оперативність та строковість розгляду і вирішення справи у часових межах,

використовуючи найбільш раціональні засоби та методи, спрямовані на її швидке та правильне вирішення з урахуванням її конкретних обставин. Так, Європейський суд з прав людини у своїй прецедентній практиці виходить з того, що розумність тривалості судового провадження необхідно оцінювати у світлі обставин конкретної справи та враховуючи критерії, вироблені Судом. Такими критеріями є: 1) складність справи; 2) поведінка заявника; 3) поведінка органів державної влади (насамперед суду); 4) важливість справи для заявника [24, с. 6]. Безперечно, зазначені критерії можна застосовувати й під час визначення розумного строку здійснення адміністративних процедур.

Досить важливе значення під час здійснення адміністративної процедури має принцип ефективності, який Проект визначає як організацію вирішення адміністративної справи з найменшими витратами часу та коштів. Деякі вчені відносять його до фундаментальних принципів адміністративної процедури, завдяки якому остання позбавляється надмірної формалізації [1, с. 34]. Традиційне визначення принципу ефективності відбувається через простоту і економічність, тобто під час вирішення адміністративної справи застосовуються найпростіші засоби для досягнення результату [25, с. 203; 1, с. 34]. Прийнято вважати, що термін «ефективність» виник спочатку в економічній літературі. Але з того часу як держава почала розглядатися як виробник державних послуг, поняття ефективності застосовується і щодо державного управління. Саме від ступеня ефективності у сфері державного управління, а особливо в процесі надання адміністративних послуг, безпосередньо залежить добробут кожної окремої людини та держави взагалі. Визначити результат управління й оцінити зумовлений ним ефект дуже складно. Тому в науковій літературі були розроблені критерії ефективності, за допомогою яких можна визначати рівень і якість управління, його відповідність потребам та інтересам суспільства [26, с. 153]. Безперечно деякі з таких критеріїв можна застосовувати і при визначенні ефективності здійснення адміністративної процедурної діяльності органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Так, до таких критеріїв можна віднести цілі, час, стиль і затрати. Що стосується першого критерію, то він визначається через ступінь відповідності управлінських дій органів публічної влади під час вирішення адміністративної справи цілям, які покладаються на них відповідно до нормативно-правових актів. Це дає змогу виключити дублювання між органами

виконавчої влади та органами місцевого самоврядування під час розгляду тієї чи іншої категорії адміністративних справ. Другим критерієм ефективності адміністративної процедури є витрати часу на вирішення адміністративної справи, тобто це тривалість процесу з моменту реєстрації звернення з боку приватних осіб до отримання ними відповідного рішення по справі. Третім критерієм ефективності адміністративної процедури можна назвати стиль виконання повноважень владними суб'єктами. У цьому випадку мова йде про таку поведінку конкретних посадових осіб, що відповідає стандартам етики та добросовісності. Так, посадова особа під час вирішення адміністративної справи повинна сумлінно виконувати свої посадові обов'язки, дотримуватися високої культури спілкування, шанобливо ставитися до громадян, керівників і співробітників, інших осіб, з якими у неї виникають відносини під час виконання своїх посадових обов'язків. Четвертий критерій відображає сукупні – економічні, соціальні, технічні, кадрові та ін. – витрати, пов'язані з вирішенням конкретної адміністративної справи. Взяті у взаємозв'язку, зазначені критерії «цілі – час – стиль – затрати» і розглянуті під кутом зору змісту і сили зумовлених ними управлінських дій, здатні досить повно характеризувати організацію і функціонування держави як суб'єкта управління суспільними процесами.

Ще одним спеціальним принципом адміністративної процедури Проект визначає принцип презумпції правомірності дій і вимог особи. Так, під час вирішення адміністративної справи адміністративний орган визнає дії та вимоги особи правомірними, поки інше не буде доведено в результаті розгляду адміністративної справи. Презумпція правомірності дій і вимог особи є важливою гарантією реалізації прав учасниками адміністративної процедури. Вона полягає у припущенні, що особа, звертаючись до адміністративного органу з вимогою, діє правомірно. Окремі вчені вже звертали свою увагу на необхідність запровадження в практику адміністративно-процесуальної діяльності різного роду правових презумпцій. Так, М. Тищенко, підкреслюючи необхідність всебічного захисту прав і свобод громадян, зазначає, що в ситуації оскарження громадянином дій і рішень державних органів, їхніх посадових осіб, які порушують його права, повинна діяти презумпція правомірності дій і правової позиції громадянина, суть якої зводиться до наступного: а) дії й правова позиція громадянина, що подає скаргу, повинні вважатися правомірними доти, поки інше не буде встановлено рішенням органу (посадовою

особи), компетентного розглядати скаргу по суті; б) рішення за скаргою не повинне ґрунтуватися на припущеннях, а всі сумніви щодо правомірності позиції громадянина мають тлумачитися на його користь [27, с. 182]. Хоча в Проекті подібна презумпція й одержала своє відображення, однак важливе положення про те, що рішення за зверненням громадянина не повинне ґрунтуватися на припущеннях, а всі сумніви щодо правомірності вимог громадянина мають тлумачитися на його користь, у зазначеній редакції проекту свого закріплення, на жаль, не знайшли. Тому цілком доцільно було б у Проекті закріпити положення про те, що всі сумніви щодо правомірності дій особи, яка звертається до адміністративного органу, повинні тлумачитися на її користь.

Зрозуміло, що перелік розглянутих вище принципів не є вичерпним, але вони є новими для сфери правового регулювання взаємовідносин приватних осіб з органами публічної влади. Від ступеня врегульованості та ефективності зазначеної сфери залежить стан захищеності прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб. Ось чому запровадження у практику діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування демократичних принципів адміністративної процедури видається одним із найважливіших завдань сучасної правової науки, удосконалення діяльності органів держави в їх відносинах із громадянами. Для поліпшення діяльності органів держави в їх відносинах із приватними особами необхідно не лише чітко закріпити повноваження і функції державних органів та їхніх посадових осіб, а й створити такий режим їхньої взаємодії, який ґрунтувався б на реально впроваджених у практику адміністративно-процедурної діяльності демократичних принципів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України [Текст] / Автор-упорядник В.П. Тимошук. – К.: Факт, 2003. – 496 с.
2. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) / О.С. Лагода. – Ірпінь, 2007. – 22 с.
3. Алімов Р.С. Процедури в адміністративному праві України: теорія і практика [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: (12.00.07 – Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) / Р.С. Алімов. – Ірпінь, 2002. – 18 с.
4. Кабмін пропонує законодавчо врегулювати процедуру відносин громадянина і влади [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/35278>
5. Повідомлення про оприлюднення регуляторних актів, що розроблені Міністерством юстиції [Текст] /

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/34216>

6. Авер'янов В.Б. Принцип верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практика реалізації [Текст] / В.Б. Авер'янов // Право України. – 2010. – № 3. – С. 73-74.
7. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон від 06 липня 2005 року № 2747-IV [Текст] // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004 [Текст] // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої, третьої, четвертої статті 219 Регламенту Верховної Ради України (справа про Регламент Верховної Ради України) 01 квітня 2008 року № 4-рп/2008 [Текст] // Вісник Конституційного суду України. – 2008. – № 2. – С. 14.
11. Погребняк С. Основні вимоги, що впливають з принципу верховенства права [Текст] / С. Погребняк // Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 4. – С. 41-50.
12. Право Європейського Союзу [Текст]: навч. посіб. для ВНЗ (рек. МОН України) / Бесчастний В.М., Філонов В.П., Філонов О.В., Субботін В.М. / за ред. Бесчастного В.М. – К., 2010. – 262 с. – С. 29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.dli.donetsk.ua/downloads/kmp/pcs/book.doc>
13. Основной Закон Федеративной республики Германии [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knukim-edu.kiev.ua/index.php?id=599&view=article>
14. Конституція Франції: Декларація прав людини і громадянина та Конституційний Акт 1793 року [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.com/2011/02/1793.html>
15. Конституция Российской Федерации от 25 декабря 1993 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.constitution.ru>
16. Санченко А.Є. Європейський адміністративний простір на захисті демократичних цінностей у сфері державного управління [Текст] / А.Є. Санченко // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 206. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/903.pdf>
17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ Ради Європи від 04 листопада 1950 року [Текст] // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 270.
18. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Текст] // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
19. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда от 26 апреля 1945 года [Текст] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_010
20. Щекін Д.М. Презумпція добросовестности налогоплательщика [Текст] / Д. М. Щекін // Ваш налоговый адвокат. – № 1. – I квартал 2001 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bankr.ru/doc/319>
21. Административное право зарубежных стран [Текст]: учеб. / под ред. А.П. Козырина, М.А. Шатиной. – М.: Спарк, 2003. – 462 с.
22. Петров Г.И. Советское административное право. Часть общая. [Текст] / Г.И. Петров. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1960. – 344 с.

23. Биценко А.Ю. Семантика модального дієслова «sollen» в німецьких юридичних актах [Текст] / А. Ю. Биценко // Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. – № 7. – С. 54-60.

24. Категорія «розумний строк судового розгляду» у практиці Європейського суду з прав людини: Лист Верховного Суду України від 25 січня 2006 року № 1-5/45 «Щодо розумних строків розгляду справ» [Текст] // Вісник адвокатури. – 2009. – №4. – С. 5-10.

25. Державне управління: теорія і практика [Текст] / за заг. ред. проф. В.Б. Авер'янова. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432с.

26. Державне управління [Текст]: навч. посіб. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с.

27. Тищенко Н.М. Адміністративно-процесуальний статус громадянина України: проблеми теорії і пути совершенствования [Текст] / Н. М. Тищенко. – Х. : Право, 1998. – 268 с.

УДК 351.72

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ У ДЕРЖАВІ ТА ЇХ КОМПЕТЕНЦІЯ

І. В. Солошкіна,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Харківського національного
університету ім. В.Н. Каразіна

Анотація: Статтю присвячено вивченню проблем систематизації органів, що здійснюють фінансову діяльність у державі, а також розмежуванню компетенції державних органів та органів місцевого самоврядування. Така систематизація провадиться з метою визначення доцільності віднесення певних повноважень державним органам та органам місцевого самоврядування та відповідності кола їх повноважень діючому законодавству.

Також в основу складання системи органів, що здійснюють фінансову діяльність, покладено світовий досвід, надбання економічної науки, фінансового права та теорії управління у частині положень щодо напрямків державного регулювання.

Ключові слова: фінанси, фінансова діяльність держави, фінансова система держави, органи фінансової діяльності.

Анотація: Статья посвящена изучению проблем систематизации органов, которые осуществляют финансовую деятельность в государстве, а также разграничению компетенции государственных органов и органов местного самоуправления. Такая систематизация осуществляется с целью определения целесообразности отнесения определенных полномочий государственным органам и органам местного самоуправления и соответствия круга их полномочий действующему законодательству.

Также в основу составления системы органов, которые осуществляют финансовую деятельность, положен мировой опыт, приобретение экономической науки, финансового права и теории управления в части положений относительно направлений государственного регулирования.

Ключевые слова: финансы, финансовая деятельность государства, финансовая система государства, органы финансовой системы.

Summary: This paper is devoted to studying the problems of organizing bodies that carry out financial activities in the state, as well as the delimitation of the competence of state bodies and local self-government. Such arrangements are carried out to determine the feasibility of inclusion of certain powers to state bodies and local self-governance and compliance with their terms of reference to the current legislation.

It is also the basis for drawing up a system of organs that carry out financial operations, put the world experience, the acquisition of economic science, law and financial management theory in terms of the provisions of the directions of state regulation.

Key words: finance, financial activities of the state financial system of the state, the bodies of the financial system.

Держава як власник публічних фінансових ресурсів відіграє значну роль у суспільстві. Саме держава за допомогою нормативно-

правових актів, що містять фінансові норми права, регулює процес формування, розподілу, перерозподілу та використання централізованих та децентралізованих грошових фондів. Зміст фінансової діяльності зводиться до того, що